

Grenzen Overschrijden

franchir les lignes

cruzar las fronteras

 # 26 september - december 2005

“We moeten in beweging komen”

Training in geweldloosheid en man-vrouwverhoudingen in Azië.

Tussen de voorwerpen op het kleine tafeltje in het midden van de kring lagen visitekaartjes, een haarband, folders en een papieren zakdoekje. Alles verpakt in een web van blauwe, groene en rode linten.

Ieder voorwerp was daar neergelegd door één van de 20 deelnemers, mannen en vrouwen en vertegenwoordigde iets wat zij de komende paar dagen wilden inbrengen en iets wat zij mee terug wilden nemen naar huis. Het zakdoekje werd neergelegd “omdat het een heleboel kan opnemen”. Een flesje medicinale olie was “een Aziatisch medicijn om het lijden vanwege de sekse-ongelijkheid te helen”.

En wat wilden zij mee terug nemen na de training? “Ik wil meer leren over man-vrouwverhoudingen”. “Ik wil graag nieuwe ervaringen horen over hoe je inheemse vrouwen kan leren om seksegebonden geweld het hoofd te bieden “. “Ik wil een netwerk”, waren enkele van de antwoorden.

Dit was de openingsoefening van de Aziatische regionale training over sekse en geweldloosheid van het Women’s Peace Program, georganiseerd van 31 oktober tot 6 november 2004 in het WE-Train centrum nabij Bangkok, Thailand. De twee trainers Ouyporn Khuankaew (Thailand) en Stella Tamang (Nepal) hielpen de deelnemers, die uit 9 verschillende Aziatische landen kwamen, om hun inzicht te verdiepen in seksegebonden verschillen en de rol die zij spelen bij de opbouw van vrede,.

Hoewel de deelnemers werkzaam waren op verschillende terreinen (zoals rechtshulp voor vrouwen in Pakistan: geweldloze communicatie en verzoening in Sri Lanka; jongeren- en vredesactiviteiten in Nepal en rechten van vluchtelingen in Bhutan), was men het er over eens dat sekse-ongelijkheid een belemmering vormt voor zowel vrede als ontwikkeling. Het kijken naar traditie en identiteit is van cruciaal belang voor iedere Aziatische analyse van man-vrouw-verhoudingen, concludeerden de deelnemers. Door oefeningen waaraan ieder deel kon nemen en levendige discussies in kleine groepen, werden begrippen als socialisatie, vredesopbouw, macht en privilege verkend.

Op de laatste dag hield de groep zich bezig met de vraag hoe zij man-vrouwverhoudingen zouden integreren in hun vredeswerk wanneer zij weer thuis waren. Activisten uit Sri Lanka besloten een trainingsmodule te ontwikkelen over man-vrouwverhoudingen en geweldloosheid, terwijl twee deelnemers uit India besloten een workshop te houden over man-vrouwverhoudingen en vrede op de Aligarh Moslim Universiteit. Anderen bekeken hoe ze het schoolleerplan konden veranderen of datgene wat zij geleerd hadden konden verspreiden onder vrouwen in de dorpen. Men was het erover eens dat een vervolgtraining, met meer naslagmateriaal, nuttig zou zijn en dat meer mannen uitgenodigd zouden moeten worden om deel te nemen aan zulke trainingen over man-vrouwverhoudingen.

“Wanneer wij in Nepal trainingen geven over man-vrouwverhoudingen, zullen er geen mannen komen, want sekseverschillen wordt beschouwd als een onderwerp voor alleen vrouwen. Ik heb werkelijk bewondering voor de mannen die hier aanwezig waren en voor hun openheid”, zei een deelnemster. “Wij moeten allemaal aan het werk voor een samenleving waarin geen discriminatie is, waar vrouwen en mannen gelijk kunnen zijn”.

[fotobijlschrift: *Deelnemers bezoeken een informatiecentrum over man-vrouwverhoudingen en een opvanghuis voor mishandelde vrouwen in de buurt van Bangkok, Thailand.*

Foto: Deki Yangzom.]

Bruggen bouwen: Migrantenvrouwen als Vredemakers

Vluchtelingen, migranten en ballingen worden vaak gezien als problemen bij de opbouw van vrede, als partijgebonden bronnen van wapens, strijders en propaganda in gewapende conflicten. Een groep vrouwen met een voortrekkersrol in Nederland trekt deze visie in twijfel en geeft de weg aan om vrouwen in toenemende mate te betrekken bij de vredesopbouw.

Het Nederlandse netwerk Multicultural Women Peacemakers (MWP.NL) organiseerde onlangs de conferentie “Overbruggen en Verbinden, (“Let’s Bridge and Link”): de rol van vrouwen in de diaspora bij vredesopbouw en conflictoplossing”, in september in Den Haag, Nederland. Zo’n 50 vrouwen, uit Burundi, Indonesië, de Filipijnen, Somalië, Soedan en andere landen, namen er aan deel.

Eén van de belangrijkste sprekers was MWP.NL-voorzitter Alem Desta (Ethiopië), die zich bezighield met de vraag waarom migranten- en vluchtelingenvrouwen geïnteresseerd zijn in vraagstukken van vredesopbouw. “Vrouwen trekken weg uit hun land vanwege oorlog, bezetting en geweld”, stelde zij. Initiatieven van migrantenvrouwen “krijgen niet de aandacht die zij verdienen. Onze inspanningen bij de totstandkoming van vrede, bij vredesonderhandelingen, worden niet gehoord. In feite hebben vrouwen geen stem in al datgene wat te maken heeft met wederopbouw”, ondanks het feit dat vrouwen de “ruggegraat van de samenleving” zijn.

Desta wees er op hoe onevenredig zwaar de last van oorlog valt op de schouders van vrouwen en introduceerde toen twee activisten die teruggekeerd zijn naar landen die moe zijn van oorlog. Stephanie Mbanzadore is een medewerkster van MWPN en voorzitter van de Burundi Women for Peace and Development, BWPD (Burundi Vrouwen voor Vrede en Ontwikkeling). De BWPD ontstond op een pioniersbijeenkomst van vrouwelijke vluchtelingen uit Burundi uit heel Europa, gehouden in Nederland. Vorig jaar leidde Mbanzadore een delegatie van BWPD-vrouwen terug naar Burundi, op een studiereis die de groep door het hele land voerde. Zij ontmoetten en luisterden naar parlementariërs, zakenvrouwen, weduwen, onderwijskundigen en dorpsbewoners. Zij genoten van een diner dat ter hunner ere werd gegeven door de first lady van Burundi en reisden door plattelandsgebieden die maar weinig inwoners van Burundi ooit te zien krijgen.

Vrouwen willen vrede

Het welkom dat zij bij hun terugkomst ontvingen was hartverwarmend en buitengewoon positief, zei Mbanzadore. Vrouwen zijn als nooit tevoren aan het organiseren: de delegatie ontmoette bijna honderd verschillende vrouwengroepen, van kleine inkomengenererende collectieven tot professionele samenwerkingsverbanden. Vrouwen vertelden dat zij het meest behoefte hadden aan veiligheid en hulp bij het onderhouden van hun gezinnen. Hoewel zij graag deel wilden nemen aan initiatieven voor vredesopbouw, zeiden de vrouwen training nodig te hebben om dat te kunnen doen.

Mbanzadore is daarna teruggekeerd naar Burundi voor de door de BWPD gesubsidieerde training: “ Opbouwen van Vrede begint aan de Basis”, voor 10 plattelandsvrouwen in de Kirundo provincie. De BWPD is bezig meer workshops voor te bereiden om meer vrouwen te ondersteunen in het vredesproces.

Vrouwen en Vrede in de Molukken

Farida Pattisahusiwa, mede-oprichtster van de groep Vrouwen voor Vrede in de Molukken (WPM) en lid van het coördinatie team van de MWP.NL, vertelde vervolgens over een studiereis van de WPM naar de Molukken, in Indonesië. Armoede en uitsluiting hebben geleid tot geweld tussen moslim- en christengemeenschappen op de eilanden. Pattisahusiwa en de negen andere delegatieleden, zowel moslims als christenen,

bezochten vluchtelingenkampen op Ambon en merkten veel overeenkomsten op tussen de vluchtelingen, zowel moslims als christenen. Het gebrek aan toiletten en schoon water vergrootte de frustratie van veel vluchtelingen en hun verlangen om naar huis terug te keren. In kamp Waihaong hadden 500 moslim vluchtelingen toegang tot slechts twee werkende toiletten, terwijl christelijke vluchtelingen in een ander kamp slechts twee functionerende waterkranen hadden. Vrouwen van beide gemeenschappen hadden het gevoel dat zij een rol moesten spelen in het vredesproces en zij wilden graag getraind worden en een micro krediet ontvangen. Hulp bij traumaverwerking werd aangegeven als belangrijkste prioriteit.

Behalve de kampen bezochten de delegatieleden ook lokale regeringsfunctionarissen, religieuze leiders en lokale nongouvernementele organisaties. WPM stelde de onderwerpen aan de orde als geweld tegen vrouwen (en met name het heel gevoelige onderwerp van verkrachting door Indonesische soldaten) en de manier waarop Nederlandse ontwikkelingshulp gebruikt wordt. Pattisahusiwa was onder de indruk van de bereidheid van lokale *imams* (religieuze moslimleiders) om geweld tegen vrouwen aan te pakken.

Ook viel haar de vastbeslotenheid op bij de dorpbewoners om te werken aan vrede. Gebrek aan middelen en onverschilligheid bij regeringsfunctionarissen hebben sommige dorpsbewoners er niet van weerhouden om hun eigen vredesinitiatieven te organiseren. Bewoners van de christelijke stad Siri Sori Sarané werken samen met bewoners van de moslimstad Siri Sori Salam aan een verzoeningsprogramma, en om te beginnen bouwen ze samen de vernielde kerk weer op. Andere dorpen brachten met nadruk hun wens naar voren om terug te keren tot de traditionele vreedzame coëxistentie, of *orang basudara* (meestal vertaald als *broederschap*).

Vrede thuis en overzee

Gesteund door NOVIB (Oxfam Nederland) wil de MWPN effectieve multireligieuze en multiculturele netwerken voor vrede ontwikkelen. Met behulp van trainingen geleverd door het Women Peacemakers Program en het Nederlands Expertisecentrum Alternatieven voor Geweld (NEAG), hebben migrantenvrouwen zich verbonden om aan vrede te werken zowel in hun landen van herkomst als ook in Nederland zelf. Projecten in Burundi, de Molukken en in Somalië en de Filippijnen zullen een vervolg krijgen. Volgend jaar hoopt de MWPN haar eigen training voor trainersprogramma van start te laten gaan. Het bruggenbouwen en verbinden gaat door.

Contact: MWP.NL, v.d.Sande Bakhuyzenstraat 68, 1223 CZ Hilversum, Nederland.
Tel.+31 (0)35 685 7000. Email:mcwpm@chello.nl

Burundese Vrouwen voor Vrede en Ontwikkeling (Burundian Women for Peace and Development BWPD), Zaagmolenkade 167, 3035 KD Rotterdam, Nederland. Tel/fax:
+31 10 848 69 24

Nieuws

Nieuw staflid WPP

Met blijdschap heet WPP Dorothy Attema welkom in haar staf. Dorothy begon in september met haar werk als stafmedewerker voor regionale ontwikkeling van WPP (WPP regional officer). Dorothy, die afkomstig is uit Kenia en sinds kort in Nederland woont, werkte meer dan 15 jaar door heel Afrika, inclusief de zuidelijke Soedan en Somalië, voor groepen zoals World Vision en meer recent voor het onafhankelijke adviesburo PRECISE. Als medewerkster voor regionale ontwikkeling van WPP zal Dorothy verantwoordelijk zijn voor het versterken van de capaciteitsopbouw van WPPpartners in Afrika en Azië en voor het opzetten van vrouwenburo's in deze twee regio's. "Ik geloof in Afrika en in vrouwen", zegt ze. "Ik heb altijd naar Azië gekeken als een plek waar Afrika van kan leren voor wat betreft ontwikkeling en ik geloof dat Azië ook kan leren van Afrika. Deze gelegenheid is echt een zegen". Dorothy brengt een rijkdom aan ervaring mee in vrouwen- en ontwikkelingszaken, en zij ziet haar nieuwe baan als een "kans voor dieper inzicht en verrijking".

IFOR-vrouwen genomineerd voor de Nobelprijs voor de Vrede

In het begin van dit jaar werden 1000 vrouwen uit meer dan 150 landen gezamenlijk genomineerd voor de Nobelprijs voor de Vrede. Deze nominatie is het resultaat van een 2 jaar durende actie van de Zwitserse groep "Vereniging 1000 Vrouwen voor de Nobelprijs voor de Vrede", dat de steun had van de Zwitserse minister van buitenlandse zaken. De genomineerden vertegenwoordigen ontelbare vrouwen over de hele wereld die strijden voor vrede en rechtvaardigheid. Het Women Peacemakers Program (WPP) feliciteert de negen genomineerden van de International Fellowship of Reconciliation: WPP program manager Shelley Anderson (Nederland), vredesonderzoekster dr. Elise Boulding (VS), theologe-activiste Kathy Galloway (Engeland), ere-president van IFOR Hildegard Goss-Mayr (Oostenrijk), activiste en geweldloosheidstrainster Netsai Mushonga (Zimbabwe), anti-geweldsactiviste Beena Sebastian (India), activiste voor inheemse rechten Stella Tamang (Nepal), en organisator van de Oostenrijkse Vredesdienst Marion Thuswald (Oostenrijk). In de herfst zullen een boek en een reizende tentoonstelling over de 1000 vrouwen verschijnen. Het onderzoek naar het werk van de vrouwen zal interessant materiaal opleveren voor maatschappelijke organisaties, internationale organisaties en beleidsmakers.

Zie voor meer informatie www.1000peacewomen.org, of neem contact op met Swisspeace, Sonnenbergstrasse 17, CH-3000 Bern 7, Zwitserland.

Mogelijkheid voor een stageplaats

De jaarlijkse stageplaats bij WPP is een mogelijkheid voor jonge vrouwelijke activisten om meer te leren over internationaal vredeswerk.

Ieder jaar worden twee jonge vrouwen uitgekozen om een maand te werken in het internationale kantoor van de IFOR in Nederland. De deadline om naar de stageplaatsen van volgend jaar te solliciteren is 1 november 2005.

Aanvraagformulieren zijn verkrijgbaar via de WPPwebsite of door te schrijven naar de medewerkster voor educatie Janne Poort-van Eeden via j.vaneeden@ifor.org.

Rectificatie

WPP ontvangt graag voorstellen voor trainingen in geweldloosheid en kan ook helpen door trainingsmateriaal te verschaffen en een lijst met mogelijke trainers. De uiterste datum voor het accepteren van subsidieverzoeken is 1 november 2005 en niet 16 december zoals in de laatste nieuwsbrief stond vermeld.

Aanvraagformulieren zijn te verkrijgen door te schrijven naar de WPPmedewerkster voor educatie Janne Poort-van Eeden via: j.vaneeden@ifor.org

Radio voor verandering

Het media- en leiderschapsproject voor plattelandsvrouwen (The Rural Media and Women's Leadership Project), gefinancierd door het Vrouwenfonds van de Verenigde Naties (UNIFEM), startte in augustus op de Solomon-eilanden. De media-initiatieven van twee pioniersvrouwen vormen hebben geleid tot een poging een vrouwen-radiocampagne te beginnen om het publiek op de hoogte te brengen van de ontwikkelingsdoelen voor het millennium (Millennium Development Goals (MDG's), van de overeenkomst aangaande de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW) en de gelijkheid van vrouwen en mannen in het algemeen. Vois Blong Meri (De Stem van Vrouwen) op de Solomon-eilanden en FemLINK PACIFIC in Fiji zullen ook samenwerken om leidinggevende rollen van vrouwen in alle sectoren van de maatschappij kracht bij te zetten. "Dit is een kans om de volledige uitvoering van de VN-Veiligheidsraadresolutie 1325 over Vrouwen, Vrede en Veiligheid, te bepleiten, en dat is een belangrijke wereldomvattende inspanning om de deelname van vrouwen aan besluitvormende posities te ondersteunen als een belangrijke strategie bij vredesopbouw", zegt Sharon Bhagwan Rolls van femLINKPACIFIC.

Contactadres: femLINKPACIFIC, Suwa, Fiji. Tel :+ 679 331 62 90. Email : femlinkpac@connect.com.fj

Update over Irak

Iraakse vrouwen hielden vele demonstraties in Bagdad gedurende de maanden juli en augustus, als protest tegen gedeelten van het ontwerp voor een nieuwe grondwet die de vrouwenrechten zouden aantasten. "Wij willen mensenrechten voor iedereen" luidde een spandoek bij een demonstratie die georganiseerd was door het Iraakse Vrouwenennetwerk en het Vrouwen Leiderschaps Instituut. Vrouwen maken zich vooral bezorgd over het hoofdstuk over Plichten en Rechten, dat religieuze wetten als hoofdbron aanwijst voor wetgeving. Een ander artikel regelt dat rechtszaken over kwesties van persoonlijke aard (huwelijk, scheiding, erfenissen enz.) berecht moeten worden volgens de wetten van de sekte of religie waartoe de partijen behoren. De vrees bestaat dat dergelijke voorstellen zullen leiden tot het afschaffen van de Iraakse Wet op de Persoonlijke Status van 1959, die gelijkelijk van toepassing was op alle Iraakse moslims en die beschouwd werd als de

meest progressieve familiewetgeving van het Midden-Oosten. Een internationale brieven campagne om dit vrouwenprotest te ondersteunen werd gestart door de Vrouwen onder Moslimwetgeving (Women Living under Moslim Law, WLUML).

Contactadres: WLUML, wluml@wluml.org, web: www.wluml.org. The Iraqi Women's Network: iraqiwomenet@yahoo.com.

The Women's Leadership Institute: wliiraq@yahoo.com

Oppositie tegen de oorlogsvoering van de Verenigde Staten

Cindy Sheehan, mede-oprichtster van de anti-oorlogsgroep Gold Star Families for Peace (samengesteld uit families van Amerikaanse soldaten die in Iraq om het leven zijn gekomen), startte in augustus een met veel publiciteit omgeven protest buiten de hekken van de ranch van president Bush van de Verenigde Staten in Texas, waar de president met vakantie was. Zij zegt dat Bush verantwoordelijk is voor de dood van haar zoon en zij eist een ontmoeting met hem en eveneens de onmiddellijke terugtrekking van de troepen van de Verenigde Staten uit Irak.

Oppositie tegen de oorlog wordt gedeeld door vele groepen, waaronder de American Friends Service Committee (AFSC). De door de AFSC georganiseerde tentoonstelling "Ogen Wijd Open" rijdt rond door de Verenigde Staten en laat de menselijke tol van de oorlog zien door middel van een veld met lege schoenen en een herinneringsmuur met de namen van 11000 Irakezen die gedood werden in de oorlog (van een geschat aantal van 100000 burgerdoden). Er staat een paar lege laarzen voor ieder van de meer dan 2000 Amerikaanse soldaten die gestorven zijn; er is een multimedia vertoning over de geschiedenis, de kosten en de gevolgen van de oorlog en een lespakket over de oorlog voor gebruik in de klas. De website van de AFSC bevat veel meer materiaal en regelmatige updates over de oorlog.

Het project "Geen vrouwen, geen Vrede" van het vrouwenprogramma van de AFSC, is bezig bronnenmateriaal samen te stellen over vrouwen en de oorlog in Irak, met informatie over de situatie van vrouwen in Irak, strategieën om zich te organiseren, financieringsbronnen en een lijst van organisaties die zich bezighouden met relevante onderwerpen.

Contactadres: AFSC, Women's Program, 1501 Cherry St., Philadelphia, PA

19102 USA. Tel.+1215 241 7160; fax+1215 241 7177. Web :www.afsc.org

Palestijnse en Israelische Vrouwen voor Vrede

35 Palestijnse, Israelische en internationale vrouwenactivisten hebben een wereldwijde werkgroep ingesteld om de volledige deelname van vrouwen in de formele en informele Israelische-Palestijnse vredesonderhandelingen zeker te stellen. De International Women's Commission (Internationaal Vrouwencomité, IWC) werd ingesteld na een bijeenkomst van 26-28 juli in Turkije. De groep zal werken aan een oplossing van twee staten en een vreedzame beslechting van het conflict, gebaseerd op een handvest van uitgangspunten dat aangenomen werd op de bijeenkomst in Istanboel.

De IWC, die naar verwachting officieel van start gaat in september, zal bevorderen dat er een brede variatie aan vrouwenstandpunten meegenomen wordt in alle vredesonderhandelingen, ter wille van een rechtvaardige en duurzame vrede.

Wielen voor vrede

Volg de Vrouwen (Follow the Women) is een internationale groep vrouwen die zich zorgen maken over het Midden-Oosten. Vorig jaar organiseerden de vrouwen een fietstocht dwars door de regio met het doel mensen bewust te maken hoe conflicten vrouwen en kinderen treffen en om geld te werven voor een adviescentrum. Tussen 15 en 25 september dit jaar fietsten zo'n 300 vrouwen uit 30 landen door Libanon, Syrië, Jordanië en Palestina ten behoeve van vrede in het Midden-Oosten.

Contactadres: www.followthewomen.com

Kalender

25 November – 10 december: jaarlijkse 16 Dagen van Actie tegen Seksueel Geweld. Het thema van dit jaar is: "Terwille van de gezondheid van vrouwen, ter wille van de gezondheid van de wereld: geen geweld meer".

Neem voor meer informatie en voor actiemateriaal contact op met: Center for Women's Global Leadership, Rutgers, State University of New Jersey, 160 Ryders Lane, New Brunswick, NJ08901-8555, USA. Tel.+1732 932 8782; fax+1732932 1180. Email:cwgl@igc.org.Web:www.cwgl.rutgers.edu

1-10 December Mensenrechten in Ontwikkeling trainingscursus (Human Rights in Development training course), Fairview Conference Centre, Nairobi, Kenia.
Dignity International,
email:applications@dignityinternational.org.Web:www.dignityinternational.org

27-30 December: Internationale Geweldloosheidsconferentie (International Nonviolence Conference): ter ere van de Palestijnse geweldloosheids bewegingen, Universiteit van Betlehem, Betlehem, Palestina.

Voor een aanbevelingsvideo over Palestijnse geweldloosheid en de conferentie, zie:
www.holylandtrust.org/video/nvc.mpg.
Email:yeshua@nonviolenceinternational.net.Web:celebratingnv.org

5-7 Januari, 2006: Internationale conferentie (gericht op Zuid Azië): Zestig Jaar na de Tweede Wereldoorlog: Lessen voor Vredesopbouw, georganiseerd door Jaipur Peace Foundation and Asia Pacific Peace Research Association, Jaipur, India.

Contactadres: Naresh Dadhich op ndadhich@datainfosys.net of: dadhich_naresh@yahoo.co.in

29 Juni – 3 juli, 2006 : International Peace Research Association Conference, Calgary, Canada.

Email: SGIPRA@soc.kuleuven.ac.be. Tel. +32 (0)16 32 32

41. Web: soc.kuleuven.be/pol/ipra/calgary_main.html

{ For the mast head: **Medewerker regionale ontwikkeling**

For the running feet: Grenzen overschrijden nr. 26 november – december 2005

Zie begin }